

TMeLab
UDAKO
ESKOLAK
2025

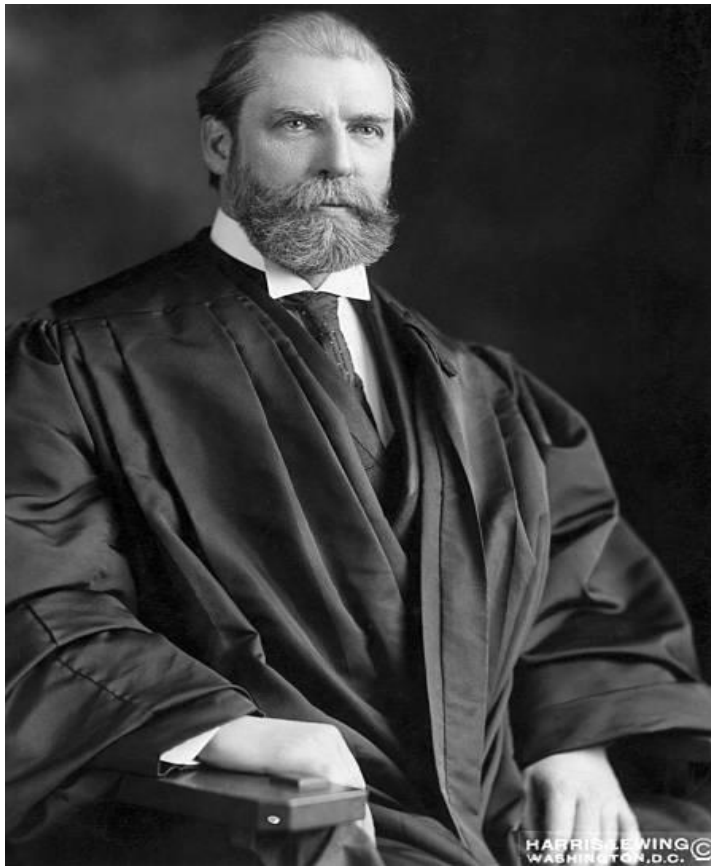
EUSKARARENTZAKO ESTATUS
JURIDIKO BERRI BATEN
PREMIAZ, ETA HORRETARAKO
AUKEREZ

Gaiak

- Non gaude eta noruntz abiatu
  - Kokapena (egungo egoeraren argazkia): inboluzioa, atzerakada
  - Marko juridikoaren itxiera (Kontituzioaren berrinterpretazioa)
  - EAEko hizkuntza ereduaz aztergai: 10/1982 Legea
- Estatus politiko/juridiko berri bateruntz
  - Europar Batasunean – ze eragailu?
  - Estatu plurinazionala? – Eragin zuzenak eta zeharkakoak (estatu legerazioa)
  - Euskarak ze estatus politiko berria behar luke?
    - Hizkuntza propiotik – hizkuntza nazionalera
    - Estatus Politiko berria?
    - Ze ereduruntz jo?
    - Arloz-arloko begirada

Non gaude?

- Euskararen normalizazioaren bidea estutzen
  - Eraso sistematikoen menpe / aldeko urratsak susmopean
  - Normalizazioa kolokan
- Azken 9 hilabetan 52 Epai (100 inguru)
  - (AGE 911/2025, 2025ko uztailaren 3koa; ANE 2025ko uztailaren 28koa GFA zaintzaileak, apelazioa; trafikoa bideratzeko langileak Donostian)
  - Sistematikoki, **neurritz kanpokotzat** jotzen dituzte euskal enplegu publikora iristeko prozeduretan euskara jakitea eskatzea
  - Parametroak alderantzikatu / razionalitate berria
    - Normalizazioa ez da bateragarria hizkuntz ofizial bien arteko orekarekin
      - **Diskriminazioa** leporatzen da helburua administratuen eskubideak **parekatzea denean**
      - Euskara hizkuntza gutxitua da eta ekintza positiboko neurriak behar ditu
    - Euskara inposizioa
    - Gaztelera defendatu behar da (euskararik ez dakien kolektiboa) – supremazismoa (pribilegioak)
    - Enpresa pribatuei ezin eska hizkuntza baldintzarik
    - Lehentasun txikiena “berez” gaztelerearen aurkakotzat
  - Planteamendu politikoa? - urrunegi

Charles Evans Hughes
(1862-1948)

We are under a
Constitution, but the
Constitution is what
the judges say it is

*Konstituzioaren
menpe gaude, baina
Konstituzioa da
epaileek diotena*

- Oldarraldiaren jomuga
  - Kontsolidazio prozesuak eta enplegu publikora sarbidea
  - Kontratazio publikoa
  - Udal funtzionamenduan (179/2019 Dekretua – 13 artikulua)
- Egoeraren balantzea
  - Ezegonkortasun juridikoa_ segurtasun juridikorik ez
  - Hauskortasuna: ereduaren zutabe diren oinarriak edo arauak
  - Indarrean dagoen ereduaren itxiera- kolapsoa
  - Ereduaren oinarri juridikoak jurisprudentzia bidez aldatzen ari dira (baliogabetu eta epaileek zehazten dute hizkuntza politika)
  - Eragin nabarmena biziberritze prosesuan (langileak...) – baliogabetu ondoren nola sartu dira langile publiko berriak?
- Bidegurutzeara
  - Oldarraldia+ (erronka soziolinguistikoak)
- Irtenbidea:
  - Helburuak ongi definitu (euskararen aldeko itun soziopolitiko BatuzAldatu)
  - Helburuei egokitutako oinarri juridikoak berreraiki: **estatus politikoa**

Marko juridikoa

- 1978ko eredu konstituzionala (3. art) **ez da neutroa**
  - Euskararen lurraldea
  - Gazteleraren **pribilegiozko** egoera
    - Lurraldetasuna / pertsonaltasuna
    - Ezagutzeko betebeharra – presuntzioa
  - Araubidearen indarrez: zenbait funtziotarako euskara ez da erabilgarria / ez da nahitaezkoa
- Hizkuntza propioei lurraldeka estatus juridiko partekatua
  - Euskara hizkuntza ofizial bakarra?
  - Hizkuntza propioa?
  - Sistema hau gazteleraren **hegemonia gainditzeko/orekatzeko ez da baliagarria izan**
    - (Konstituzioa: gaztelera Estatuko hizkuntza ofiziala / ezagutzeko beharra / beste hizkuntzak koofizial)
    - (Gernikako Estatutua (LO 3/1979) 6. Euskara eta gaztelania hizkuntza ofizialak / euskara berezko hizkuntza / legez garatu egoera soziolinguistikoa kontutan izanik)
- Bilakera
  - Jatorrian eredu irekia (normalizazioari marjina zabal samarra)
  - Estutzen eta higitzen (hizkuntza politikaren helmena mugatuz)

Eredua itxiz...

- Normalizaziorako ahalmenak mugatuz: higadura teknikak
  - (I) Estatuko legegintzan aurrerapenik ez (Botere Judizialaren Lege Organikoa -Gaitasuna /Kontratazio Legea /Komunikabideen esparrua (emisio-eremuak) / ...
  - **(II) Konstituzio Auzitegiaren interpretazioa**

Konstituzio Auzitegiaren Epaia
82/1986:

“...la utilización por los poderes públicos **de una sola de las lenguas cooficiales puede hacerse** indistintamente, por propia iniciativa o incluso a elección de los interesados, cuando así se regule, **siempre que no se lesionen los derechos** de ningún interesado que pueda alegar válidamente el desconocimiento de la lengua utilizada

KAE 31/2010 (Estatut)

el concepto de «preferencia», por su propio tenor, .. implica la primacía de una lengua sobre otra en el territorio de la Comunidad Autónoma, imponiendo, en definitiva, la prescripción de un uso **prioritario** de una de ellas, en este caso, del catalán sobre el castellano, en perjuicio del **equilibrio inexcusable** entre dos lenguas igualmente oficiales y que **en ningún caso pueden tener un trato privilegiado** **SALBUESPENA:**
NORMALIZAZIOA – ADECUADAS Y PROPORCIONADAS MEDIDAS CORREGIR

KAE 85/2023 (Udal Legea)

“las entidades locales del País Vasco, **como poder público, no pueden tener preferencia por ninguna** de las dos lenguas oficiales”

Voto particular Laura Díez Bueso se adhiere Ramón Sáez Valcárcel (STC 85/2023)

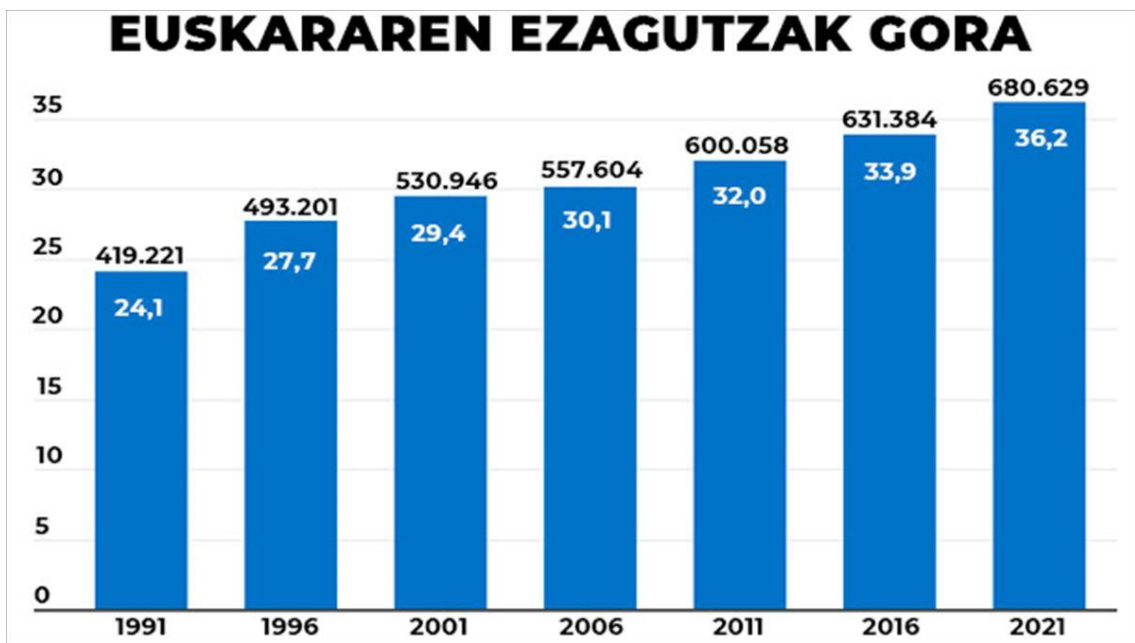
- “..no debería considerarse una formalidad o condición prohibida la necesidad de solicitar la comunicación en castellano, pues la doctrina constitucional ha admitido la regla general del uso normal de la lengua propia y la solicitud en caso de querer recibir las comunicaciones en castellano. Considerar que la mera solicitud supone una formalidad o condición que vulnera el art. 3.1 CE supondría acabar con el régimen de cooficialidad que este tribunal viene construyendo desde los años ochenta. Y a nivel práctico el resultado sería, necesariamente, el bilingüismo generalizado”

EAEko hizkuntza eredua

- Ezaugarriak
  - 80 hamarkadako kontsensuak
  - Ezaugarriak
    - Berezko hizkuntza / hizkuntza ofizialak
    - Eskubideak aitortu (euskaldunei)
    - Arloz-arlo
- **Eredua?: banaketa / konjuntzioa - integrazioa**
  - (hezkuntzan – unibertsitatean - komunikabideak - enplegu publikoan, ...)
  - Simetriaruntzko joera
  - Askatasunak (**hizkuntza-liberalismoa**)
  - Enfokea: gutxiengo babesa
  - Perspektiba osagarriak
    - Kolektiboa – dimentsio soziala / elkartea indartu
    - Indibiduala – norbanakoak hizkuntza haukeratzeko eskubidea
- **Erronka: hizkuntza askatasun hutsetik, euskarazko eremu funtzionalak indartzera jauzi egitea**

<p>1955 Azaroaren 24ko 10/1982 oinarrizko LEGEA, Euskeraren erabilpena araukoetzeko.</p> <p>Euskadiko Herri osoari, Legebiltzarrak Azaroaren 24ko 10/1982 "Euskeraren Erabilpena Arauzotzeko Oinarrizko" Legea, onartu duela jakinarazten zaio. Beraz, hori bete eta betearazi dezatela agintzen diet Euskadiko herritar guztiei.</p> <p>Gasteizen, 1982garreneko Azaroaren 24an. Lehendakaria, CARLOS GARAÍKOETXEA URRIZA.</p> <p>Konstituzioak eta Autonomia-Estatuok Euskal Herriko Autonomia-Elkarteko Agintaritzaren esku uzten dute euskeraren erabilpena zabaluzeko eta araukoetzeko xedezko neurriak hartzea, euskera Euskal Herriaren Kultura-Ondarearen funsezko zati eta, gaztelaniarekin batean, Autonomia-Elkarteko hizkuntza ofizial denez.</p> <p>Helburua zera da: Euskera, gure Elkarrearen nortasunaren erakusgarri nabarmena eta behina eta, ezagutzaren eta erabilkeraren bidez, gizabanakoak Elkarrean erabat berta-koetzeko bidea dela aitortzea.</p> <p>Euskera Euskal Herriaren berezko hizkuntza eta gaztelaniarekin batean hizkuntza ofizial izateak ez die, inola ere, batagatik edo besteagatik hartaz baliatzen ez diren herritarren eskubideei kalterik ekarri behar, Euskal Herriko Autonomia-Estatuarekin 6garren Ataleko 3garrenak berariz dionez.</p> <p>Hizkuntzari Euskal Herriko herririkide guztien baterapide</p>	<p>1955 LEY 10/1982, de 24 de Noviembre, básica de normalización del uso del Euskera.</p> <p>Se hace saber a todos los ciudadanos de Euskadi que el Parlamento Vasco ha aprobado la Ley 10/1982, de 24 de Noviembre, "Ley Básica de Normalización del Uso del Euskera". Por consiguiente, ordeno a todos los ciudadanos de Euskadi, particulares y autoridades que la guarden y hagan guardarla.</p> <p>Vitoria-Gasteiz, 24 de Noviembre de 1982. El Presidente, CARLOS GARAÍKOETXEA URRIZA.</p> <p>La Constitución y el Estatuto de Autonomía confían a los poderes públicos de la Comunidad Autónoma Vasca la adopción de las medidas encaminadas a asegurar el desarrollo y la normalización del uso del euskera considerando su doble dimensión de parte fundamental del Patrimonio Cultural del Pueblo Vasco y, junto con el castellano, idioma de uso oficial en el Territorio de la Comunidad Autónoma.</p> <p>Se trata de reconocer al euskera como el signo más visible y objetivo de identidad de nuestra Comunidad y un instrumento de integración plena del individuo en ella a través de su conocimiento y uso.</p> <p>El carácter del euskera como lengua propia del pueblo vasco y como lengua oficial junto con el castellano, no debe comportar, en ningún caso, menoscabo de los derechos de aquellos ciudadanos que por diversos motivos no pueden hacer uso de ella, conforme a lo establecido expresamente en el número 3 del artículo 6 del Estatuto de Autonomía del País Vasco.</p> <p>Reconocida la lengua como elemento integrador de todos</p>
--	---

Bilakaera

- Garaiko errealitatea ... 40 urteren ondoren: VII Inkesta soziolinguistikoa (2021)
  - Ezagutza: 24,1 ____ 36,2 (azken 30 urtetan)
  - 16-24 urte bitartekoak: **74,5% euskalduna** da
  - “16 urtetik gorakoen artean **%74.7ak uste du** Administrazioan lanpostua lortzeko euskara jakitea nahitaezkoa behar lukeela”

Euskararen Legearen eredu simetrikoa gainditzeko saiakerak

- Askatasun hutsetatik ---> euskararen **erabilera normala eta orokorrera**
  - **Hezkuntzan:** 17/2023 LEGEA
    - (euskara ardatz duen sistema eleaniztuna)
    - Hitzaurrean: “unean-unean indarrean dauden hizkuntza-ereduen sisteman oinarrituta”
    - Ezaugarriak
      - Gaitasunak: DBHn B2 /B1
      - Hizkuntza proiektuek: erabilera irizpideak ezarri
  - **Toki Administrazioetan:** 2/2016 LEGEA (6.1 art. – “Euskara Euskal Herriko **berezko hizkuntza** da eta, gaztelania bezala, Euskal Autonomia Erkidegoko toki-erakundeen hizkuntza **ofiziala**, eta, alde horretatik, erakundeon jardueretan **erabilera normal eta orokorreko zerbitzu-hizkuntza eta lan-hizkuntza** izango da”.
    - Jauzia: dena bi hizkuntzetan egitetik---> **erabilera normaleko hizkuntza** izatera (UEMA)
      - Lan Hizkuntza vs. Zerbitzu Hizkuntza
    - Kontsensu berri bat: ENL baino zabalagoa.
    - Eredu berri bateruntz: 179/2019 Dekretua

Estatus politiko/juridiko berri bateruntz

- Ezegonkortasun juridikoa gainditzeko / errokei heltzeko / baldintzak aldatu dira –ezagutza-... adostasun berriak josiz...
jauzia
  - Askatasun hutsetik → berezko hizkuntzaren **eremu funtzionalak** indartzera
  - Norbanakoak euskalduntzetik → eremuak ere euskalduntzera
- **Euskara nagusi izango den funtzioak (espazioak) – munduan bizirik dauden gainontzeko hizkuntza-elkarteak bezala**
- **Euskal (euskarazko) giza elkartea** indartzea helburu
- Hizkuntza aukeratzeko eskubidea bermatuz
- Arkitektura juridiko berria

Euskararen estatusa europan

- European Hizkuntzen estatusa:
  1. Tratatuetakoko hizkuntzak (24)
  2. Hizkuntza ofizialak - Lan hizkuntzak (24 – irlandarra 2022an)
  3. Ofizialtasunik gabe, erabilerak ahalbideratzen dira (Kontseilua 2005)
    - Kodezizioan onartutako arauak
    - Ahoz erabiltzeko eskubidea (akordioa tarteko)
    - Hiritarrok eskatze-eskubidea (zeharka)
    - (ez dira erabilera ofizialak baina baimentzen dira)
  4. Errekonozmendurik gabekoak (erabiltzerik ez)
- Euskara 3. multsoan – 2. multsora igarotzeko ahaleginak (Junts + Omnium)
- Kontseilua adostasunez
- Zein dira horren ondorioak?
  - Europar instituzioetan – dokumentazio guztia / programetan / Zuzenbide eratorria
  - Euskal Herrian

Estatu mailan

- Euskara hizkuntza erabilgarria
- Plurinazionaltasuna:
  - Kongresuan/Senatuan / Herri defendatzailea /
  - Administrazio zentrala / Epaitegietan?
- Euskararen estatusa mugatzen dituzten arauak
  - LO 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial / Ley 50/1981, de 30 de diciembre Estatuto M^o Fiscal
    - Euskararen ezagutza Epaile eta Magistratuen izandepenerako (EAEn/Naf)
    - Hizkuntzen erabilera prozesala (231)
  - Ley de Enjuiciamiento Civil, 142 (erabilera prozesala)
  - Ley 39/2015, de 1 de octubre, de Procedimiento administrativo común (euskararen erabilea ahalbidetu administrazio zentralean)
  - Texto refundido de la Ley de Estatuto Básico del Empleado Público: langile publikoak hizkuntza ofizial biak ezagutzea Erkidego elebidunetan
  - Real Decreto Legislativo 1/2007 texto refundido de la ley general para la defensa de los consumidores y usuarios (kontsumitzaileen hizkuntza eskubideak, etiketajea)
  - Real Decreto Legislativo 6/2015, de 30 de octubre, texto refundido de la ley sobre tráfico y circulación de vehículos de motor y seguridad vial (señalítica...)
  - Ley 13/2022, de 7 de julio, General de Comunicación audiovisual
  - Ley 9/2017, de 8 de noviembre, de Contratos del Sector Público

Estatus politiko berria eta euskara

- Euskararen estatusa autogobernuaren zutabe
- Printzipioak
  - **Berezko hizkuntza (propioa)** euskara da, bi hizkuntza **ofizial** badira ere
    - Euskarazko **eremu funtzionalak** indartzea helburu
    - **Ohiko erabilera: defektuz, lehenetasunez**
    - Hizkuntza **aukeratzeko** eskubideari kalterik egin gabe
  - **Atzera pausurik ez** – sustatzeko beharra (Europako Karta, 7)
- Hizkuntza **nazionala** (nazio aitortza)
- Oinarrizko hizkuntza-eskubideak eta **betebeharra**
  - eskubideak (ikasteko, erabiltzeko..)
  - “euskara ezagutzeko betebeharra” (31/2010): enplegu publikoan eta hezkuntzan
- Diskriminazio-ezarekin ez da nahikoa... **ekintza positiboak** (euskararen aldeko neurri bereziak)

- Eskumen gisa - Hizkuntza politikarako ahalmenak berreskuratu
- **Dentsitatea** (blindajea): arloz-arlo
  - Botere Judiziala (eskumena estatuarena bada ere)
    - Euskara gaitasuna
  - Hezkuntza: euskara ardatz duen sistema
    - Ohiko erabilera / Hizkuntzen erabilera behikularra gaitasunaren menpe
    - Euskara doan ikasteko eskubidea
  - Sektore publikoa
    - Aitzindaritza (urrutiegi?) interes publiko transbertsala – politika publikoak helburu eraldatzailea
    - **Erabilera normal eta orokorreko** zerbitzu-hizkuntza eta lan-hizkuntza
    - Ardatz hizkuntza: **Euskarazko sorkuntzatik**
    - **Arnasguneak** babestu
    - Sarbiderako **euskara jakiteko baldintza orokortu** deialdi publikoetan
    - Eremu sozioekonomikoa – zerbitzu publikoak?
  - Komunikazioa, aisia, kirola, kontsumoa, gazteak, unibertsitatea, hiriak...